

ام المؤمنین

کلیدواژه: ام المؤمنین، پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله، همسران، زنان.

پرسش: اصطلاح ام المؤمنین چگونه به‌وجود آمد؟

پاسخ: ام المؤمنین اولین بار در زمان پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - با نازل شدن آیه ۶ سوره احزاب [۱] درباره همسران آن حضرت نسبت به مؤمنان اصطلاح شده است. اینکه **زنان** رسول خدا - صلی‌الله‌علیه‌وآله - مادران امت‌اند، حکمی است شرعی و مخصوص آن حضرت. این **حکم** (تشبیه همسران پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - به مادران مؤمنان) تشبیه در بعضی از آثار مادری است نه همه آنها. از دلایل این حکم می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: اولاً، احترام نهادن به زنان پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله؛ ثانیاً، حرمت نهادن به شخص آن حضرت؛ ثالثاً، پیش‌گیری از سوء استفاده‌های برخی معرضان که قصد داشتند بعد از مرگ رسول خدا (ص) با ازدواج با همسران آن حضرت به مقاصد سیاسی و اهداف سوئشان برسند.

فهرست مندرجات

- ۱ - ۱. معنای ام المؤمنین
- ۲ - ۲. وجه تسمیه ام المؤمنین
- ۳ - ۳. شرعی بودن حکم ام المؤمنین
- ۴ - ۴. شباهت در برخی آثار مادی
- ۵ - ۵. دلایل حکم ام المؤمنین
- ۵.۱. ا. احترام گذاشتن به زنان پیامبر
- ۵.۲. ب. حرمت نهادن به شخص پیامبر
- ۵.۳. ج. پیش‌گیری از برخی توطئه‌های دشمنان
- ۶ - پانویس
- ۷ - منبع

۱. معنای ام المؤمنین

"ام المؤمنین"؛ یعنی **مادر** مؤمنان.

۲. وجه تسمیه ام المؤمنین

این اصطلاح با نازل شدن آیه اولویت: « **النبي اولى بالمؤمنين من انفسهم و ازواجه امهاتهم...** »؛ "پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - نسبت به مؤمنان از خود آنها سزاوارتر است و همسران او مادران آنها (مؤمنان) محسوب می‌شوند...". [۲] درباره زنان آن حضرت نسبت، به مؤمنان رایج شده است. خداوند در این آیه، زنان رسول خدا را به‌منزله مادر برای همه مؤمنان دانسته؛ البته مادر معنوی و روحانی. همان‌گونه که پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - پدر **روحانی** و معنوی **امت** است.

۳. شرعی بودن حکم ام المؤمنین

این حکم - که زنان پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - مادران امت‌اند - حکمی شرعی و مخصوص آن جناب است؛ [۳] چنان‌که در **سوره احزاب**، برابری زنان پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - با دیگر زنان نفی شده است: « **يا نساء النبي لستن كاحد من النساء...** »؛ "ای زنان پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله، شما همچون یکی از زنان معمولی نیستید". [۴]

۴. شباهت در برخی آثار مادی

تشبیه همسران رسول خدا به مادران، تشبیه در بعضی از آثار مادری است، نه همه آنها؛ یعنی مادران نسبت به **فرزندان** خود حقوقی دارند و احکامی طرفینی بین آنها حکم‌فرماست که در اینجا تمام آن **احکام** جاری نیست. در این جا فقط دو حکم که همان وجوب احترام و حرمت نهادن به زنان پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - و حرمت ازدواج با آنها باشد، جاری است؛ چراکه مادر به غیر از وجوب احترام و حرمت **نکاح**، آثار دیگری نیز دارد؛ مثلاً از فرزند خود **ارث** می‌برد و فرزند از او ارث می‌برد، نگاه کردن به روی او جایز است، با دخترانی که از **شوهر** دیگر دارد، نمی‌شود **ازدواج** کرد و... ولی همسران پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - به غیر از آن دو حکم (وجوب احترام و **حرمت** ازدواج) احکام دیگری ندارند. بنابراین این حکم - تشبیه همسران رسول خدا به‌عنوان مادران مؤمنان - تأثیرش در دو مسئله است: ا. وجوب احترام؛ ب. حرمت ازدواج. [۵]

۵. دلایل حکم ام المؤمنین

← **ا. احترام گذاشتن به زنان پیامبر**

این حکم به جهت احترام نهادن به زنان پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - است. از آنجا که آنان همسران رسول خدا - صلی‌الله‌علیه‌وآله - و به او منسوب بوده و در بین مسلمانان از احترام خاصی برخوردار بودند. بدیهی است که با دیگر زنان هم‌نوع خود فرق داشتند؛ چنان‌که **قرآن کریم** فرموده است. [۶]

← **ب. حرمت نهادن به شخص پیامبر**

این حکم به دلیل احترام نهادن به شخصیت خود پیامبر اکرم - صلی‌الله‌علیه‌وآله - است؛ چنان‌که از **شأن نزول** آیه استفاده می‌شود، تعدادی از مخالفان، به‌عنوان **انتقام جویی** و توهین به ساحت **مقدس پیامبر** - صلی‌الله‌علیه‌وآله - قصد داشتند بعد از **رحلت** آن حضرت با همسرانش ازدواج کنند.

← ج. پیش‌گیری از برخی توطئه‌های دشمنان

پیش‌گیری از برخی سوء استفاده‌ها و توطئه‌های دشمنان که قصد داشتند بعد از **مرگ رسول خدا** با ازدواج با همسران آن حضرت، به مقاصد سیاسی و اهداف پلیدشان برسند. به عقیده استاد مطهری، سبب ممنوعیت ازدواج زنان **پیامبر** - صلی‌الله‌علیه‌وآله - با اشخاص دیگر، این است که همسر بعدی از شهرت و احترام آن زن - که در میان مسلمان دارای احترام خاصی بود - سوء استفاده نکند و احیاناً آن **زنان** ابزار عناصر خودخواه و ماجراجو در مسائل سیاسی و اجتماعی واقع نشوند. [۷] [۸] [۹]

پانویس

۱. ↑ احزاب (۳۳)، آیه ۶. [📖](#)
۲. ↑ احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. [📖](#)
۳. ↑ طباطبایی، محمدحسین، المیزان (ترجمه فارسی)، ج ۱۶، ص ۴۱۴. [📖](#)
۴. ↑ احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. [📖](#)
۵. ↑ مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۲۰۵ و ۲۰۷. [📖](#)
۶. ↑ احزاب (۳۳)، آیه ۳۳. [📖](#)
۷. ↑ مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ج ۱۹، ص ۴۳۱.
۸. ↑ طباطبایی، محمدحسین، المیزان (ترجمه فارسی)، ج ۱۶، ص ۴۱۴ به بعد. (آیات ۱ و ۵۴ سوره احزاب). [📖](#)
۹. ↑ مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۱۷، ص ۲۰۵ و ۲۰۶. [📖](#)

منبع

پایگاه اسلام کوئست. [📖](#)

رده‌های این صفحه: [تاریخ اسلام](#) | [سیره پیامبر](#) | [همسران پیامبر](#)